

אברהם אבולעפיה: חייו וכתביו פרופ' משה אידל

שיעור 1: אבולעפיה - תולדות חייו

אברהם אבולעפיה, אוצר עדן גנוז (מהד' א' גרוס, עמ' 369-369)

כונתי היתה בכל מה שכתבתי עד המקום הזה בזה הספר להגיע אל מה שאגלה לך בו פה. והיא שאני האיש הנזכר בהקדמה הראשונה של זה הספר נולדתי בסרקוסטה של ארגון אשר במלכות ספרד. וטרם הגמלי כלומר בעוד היותי יונק חלב משדי אמי ועם אחי ועם אחיותי ברנו לנווארה. והעיר ההיא קרובה לארץ מולדתי מהלך שש עשרה פרסאות. וגדלתי על נהר אברה הוא הנהר העובר בשני המקומות הנזכרים פה, ואחל לקרוא מקרא עם הפירוש והדקדוק ר"ל כל התורה שבכתב שהיא כ"ד ספרים לפני אבא מארי ז"ל. ואוסף עוד ללמוד קצת משנה וקצת תלמוד לפניו ז"ל שרוב למודי היה ממנו. ואני בן ח"י שנה והוא מת זצו"ה ו"ק לה"ה אנ"ס, ואני ישבתי בארצי שבה נתגדלתי שנתים ימים אחר פטירת אבא מארי. ואני בן יו"ד שנה ורוח ה' העירני והניעני, ואצא משם ואבא דרך ישרה לארץ ישראל בים וביבשה. ודעתי היה ללכת לנהר הסמבטיון ולא יכולתי לעבור מעכו ואילך מפני התגר שגבר בין ישמעאל ועשו. ואצא משם ואשוב דרך מלכות יון אשר שם נשאתי אשר בלכתי, ותעירני רוח ה' ואקח את אשתי אתי ואשים פני לבוא עד ממי רביני ללמוד תורה. ואני בעיר קפואה קרוב לרומי מהלך חמשה ימים מצאתי שם איש נכבד חכם ונבון פילוסוף ורופא מומחה ושמו ר' הלל ז"ל ואתחברה אתו, ואלמוד לפניו מעט מחכמת הפילוסופיאה ומיד נמתקה לי מאד ואשתדל בידיעתה בכל כחי ובכל מאדי ואהגה בה יומם ולילה, ולא נתקררה דעתי ממחשבתי עד שלמדתי מורה הנבוכים פעמים רבות וגם למדתיו במקומות הרבה. בקפואה לארבעה במקרה ויצאו לתרבות רעה כי נערים בלי מדע היו ועזבתים. ובתיבץ עשרה ולא הועיל אחד מהם אבל הפסידו שני הדרכים הראשון והשני. ובאבריו ארבעה וגם במ אין מועיל כי הדיעות משונות מאד בבני אדם כל שכן בעמקי החכמה ובסתרי התורה.

ולא ראיתי בם מי שראוי מהם למסור לו אפילו ראשי פרקים מן האמת כמות שהיא. וברומי לשני זקני העיר ר' צדקה ור' ישע' בעלי בריתי ז"ל, והצליחו בו קצת הצלחה ונפטרו כי זקנים היו הרבה. ובברצלונה שנים אחד זקן ושמו ר' קלונימוס ז"ל אדם גדול. ואחד בחור משכיל ומבין ונכבד מאד מטובי העיר ושמו ר' יאודה המכונה שלמה והצליח בו הצלחה מעולה. ובבורגוש שנים רב ותלמיד שם הרב ר' משה צינפאי"ל אדם גדול וחכם נכבד. ושם התלמיד ר' שם טוב גם כן בחור נחמד וטוב אלא שהבחרות מנעו מן הלמוד ולא למד ממנו עמי כי אם קצת קבלות חיצוניות לא הוא ולא רבו. ובמדינת שלום שנים האחד מהם ר' שמואל הנביא שקבל ממני קצת קבלות. והשני ר' יוסף ג"קתיל"א ישמרהו שומר מעלה והוא בלא ספק הצליח הצלחה מופלאה במה שלמד לפני והוסיף מכחו ומדעתו הרבה וה' היה עמו. ואמנם בעיר הזאת שאני בה היום ושמה סינים היא מסיני, מצאתי ששה אנשים ועמי הבאתי השביעי ממנו למדו לפני קצת זמן קצור מאד. וכל אחד מהם קבל מה שקבל ממני מעט או הרבה, ונפרדו ממני כלם חוץ מאחד והוא הראשון אשר הוא הסבה הראשונה לכל מה שלמד כל אחד ואחד (מכל) חבריו מפי, ושמו ר' סעדיה בר' יצחק סגלמאפי ז"ל, ואחריו החזיק ר' אברהם בר' שלום, ואחריו החזיק יעקב בנו, ואחריו יצחק חברו, ואחריו החזיק חבר חברים. והיו שלשה מהם בעלי שלש מדרגות ושלשה מהם בעלי מדרגות אחרות למטה מהן. ושם השביעי ר' נטרונאי הצרפתי ז"ל... ונעלמה מיד מפני סבות והוא שמנעוה מהם יהיו מהם רצוניות והיו מהן טבעיות ומהם מקריות ומהן הכרחיות:

ואני בזמן היותי בן א"ל שנה במדינת ברצלונה העירני ה' משנתי ואלמוד ספר יצירה עם פירושיו ותהי עלי יד ה'. ואכתוב ספרי חכמות מהם וספרי נבואות מופלאים ותחי רוחי בקרבי ורוח ה' הניע לבי ורוח קדושה נוססה בי. ואראה מראות נוראות רבות ונפלאות על ידי מופת ואות ובכללם התקבצו סביבי רוחות קנאות. וראיתי דמיונות ושגיאות ונבהלו רעיוני עלי כי לא מצאתי איש מאישי מיני שיורני הדרך אשר אלך בה. ועל כן הייתי כעיוור ממשש בצהרים ט"ו שנה, והשטן עומד על ימיני לשטני. והייתי משגע ממראה עיני אשר ראיתי לקיים דברי התורה ולהתם הקללה השניה י"ה שנה. עד אשר חננני אלהים קצת מדע ויהי ה' עמי לעזרה משנת (א') (א"ל) עד שנת מ"ה להצילני מכל צרה. ובהתחלת שנת אלי"ה הנביא חפץ ה' בי ויביאני אל היכל הקדש. והוא הזמן שבו השלמתי הספר הזה אשר חברתיו פה במסיני לתלמיד היקר הנכבד הנעים המשכיל המבין החושק לדעת אמתת התורה התמימה, הוא ר' סעדיה הנזכר ראשון לשבעה הנזכרים. על אשר ראיתיו שדבק בי לאהבה כדי להיותו בידו לזכרון לאשר למד לפני מפני היות השכחה מצויה וגם בהיותו בידו, ידעתי שיועיל לחבריו הנזכרים תועלת שכלית וגם לדומים להם ברוב מה שכתוב בו. וידעתי שלולי המקרים בדמיונות אשר ראיתי בדמיונות

הראשונים אשר כבר עברו שבח לאל, לא היו נפרדים התלמידים הנזכרים ממני. והדמיונות ההם אשר היו סבות פרידתם והתרחקם ממני הן הן אשר היו לי אני סבות אלוהיות להעמידני על מתכונתי ולעמוד בנסיונות, יהו מאיר עיני לבבי. כי בעבורן שמרתי פי ולשוני ובלמתים מלדבר ולבי מלהרהר. ושבתי אל המקום הראוי לשוב אליו שמרתי כריתת הברית והכרתי והשגתי מה שהיה שלם ממני לפני הזמן הזה. ושבחתי לשם ה' אלהי ואלהי אבותי אשר לא עזב חסדו ואמתו בכל עתיו, אשר (כרת) בריתו ברחמיו ואשר נתן בזאת הלב הנאמר... ממני בחסדו.

שיעור 2: המיסטיקה בקבלה הנבואית

אברהם אבולעפיה, אגרת וזאת ליהודה (מהד' א' גרוס, עמ' יט)

כי הקבלה הזאת הנעלמת מהמון הרבנים המתעסקים בחכמת התלמוד נחלקת תחלה לשני חלקים בכלל, והם חלקי דעות השם על דרך עשר ספירות הנקראות נטיעות... והם המגלים סוד הייחוד וחלק ידיעות השם על דרך כ"ב אותיות אשר מהם ומנקודותיהם ומטעמיהם הורכבו השמות והחותמת והם המדברים עם הנביאים בחלומות ובאורים ותומים וברוח הקודש ובנבואות.

אברהם אבולעפיה, ספר הישר (מהד' גרוס, עמ' קג-קד)

אבל אם התפעל והשיג שהתפעל דין הוא אצלי ואצל כל שלם להיקרא בשם מורה על היות שמו כשם רבו. אם בשם אחד או יותר ואם בכל שמותיו, מפני שהוא לא נפרד מרבו. והנה הוא רבו ורבו הוא, שכבר דבק בו דבוק שאי אפשר להפרידו ממנו בשום סבה, כי הוא הוא. וכמו שרבו הנפרד מכל חמר יקרא תמיד שכל משכיל מושכל אשר שלשתם עניין אחד בו לעולם בפעל, כן זה המיוחד בעל השם המיוחד יקרא שכל בעת ששיג בפועל, ואז יהיה מושכל משכיל שכל בפועל כרבו. ואין אז הבדל ביניהם אלא מפני שרבו תכלית מעלתו בעצמו ולא בזולתו מן הנבראים כולם.

אברהם אבולעפיה, כ"י ירושלים, הספריה הלאומית, 1303 28, דף 55 א

והשם יתברך אומר לאדם קבלני ואקבלך כאומר 'את ה' האמרת וה' האמירך' ועל כל אמר 'בכל מקום שאזכיר את שמי אבא אליך וברכתך'... השם יתברך אומר לאדם אם תזכיר שמי לכבודי גם אני זכרתי כבר שמך לכבודך.

אברהם אבולעפיה, ספר מפתח השמות (מהד' גרוס, עמ' 81-82)

ואין ספק שאלו השלש אומות נדונות בשם הזה מפני כבוד האבות כי עשו הוא אדום. ואע"פ שהאומות רבות לפי שמירת (שביתתם) הנה השלש כוללות את כולן. והיה זה השם נלקח בצירוף זה להודיע ששלשתן עתידין לדעת את השם בשם בימי הגואל האחרון כמו שנאמר "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם יהוה ולעבדו שכם אחד" (צפניה ג, ט). והסבה בידיעה זו היא רוב חכמת הגואל שנאמר עליו "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד" (ישעיה נב, יג). ונאמר בקבלה 'ירום ממששה ונשא מאברהם וגבה ממלאכי השרת מאד מכל אדם'. ולפי זו הדרך תודע אמתת כל התורה ויושכל למשכיל המקובל השלם עניין מעלתו בהיות כל נקודה ונקודה שבה חלק משם המפורש וכל פסוק שבם מדב"ר תמיד.

אברהם אבולעפיה, ספר אוצר עדן הגנוז, חלק א סימן ט (מהד' גרוס, עמ' 183)

ושנוי הסוגים כשנוי חי וצומח ודומם ודומיהן זה מזה וכאלה שנויים לכל הבריות. ושנוי האומות כשנוי יהודים ונוצרים וישמעאלים אלה מאלה. ושנוי הדתות כשנוי דת מש"ה ודת יש"ו ודת מחמ"ד, שבשלתן ש"ם הש"ם מיוח"ד בהכרח. שאין לך דת מורה כי אם אמתת הייחוד. אבל בני אדם מרוע לבבם לא ירצו לעורר זה לזה עד שידעו מה אומרת כל דת ודת על הייחוד. והנה הנוצרים עם היותם משלשים בעל כרחם חוזרים עמנו ומודים לתורתנו ואומרים שהוא אחד. והישמעאלים גם כן מייחדים את השם בעל כרחם ואומרים שהוא אחד. וגם אנחנו אנשי תורת משה רבינו ע"ה אנחנו מודים ואומרים תמיד שהוא אחד. ואם כן בייחוד אין קושיא בינינו. ואמנם הפתאים מהם הביאום דמיונות להוסיף ולגרוע ולשנות רוב העניינים האחרים שבתורה. ושנוי הלשונות כשנוי לשון הקדש ולשון כשדים ולשון יון ולשון לעז ולשון ערבי והדומין להן זו מזו.

מתוך: ספר שערי צדק של ר' נתן בן סעדיה חראר, מהד' יוסף פרוש (ירושלים, תשמ"ט), עמ' כב-כד

דעו רבותי כי בראשונה היה לי חשק בלמוד התורה ולמדתי קצת ממנה ומן המקרא, רק לא מצאתי מי שידריכני בענין התלמוד לא מצדם רק מצד געגועי הבית ותענוג האב והאם, עד ששם בי השם כח לבקש התורה ויצאתי ובקשתי ומצאתי ועמדתי בענין התלמוד חוץ מארצי שנים, ועדיין אש התורה בוער בי ואנכי לא הייתי מרגיש. חזרתי אל ארצי זמן לי השם פילוסוף אחד יהודי ולמדתי מעט מדברים הנבוכים והוסיף לי חשק על חשקי, שמתתי עצמי מעט בחכמות ההגיון ומעט בחכמת הטבע ונמתקה לי זאת החכמה מאד, כי הטבע כמו שידעתם מושך הטבע מין במינו לא בטיל. והשם יודע ועד לולי אשר קדם לי חוזק באמונה במעט אשר למדתי מן התורה והתלמוד, כבר היה מתקלקל עלי עניינים רבים מן המצוות וזולתם, אעפ"י שהיתה אש הכונה שורפת בלבי, ולא הספיק לי מה שגלה הרב על דרך העיון, עד שזימן לי השם איש אלהי מקובל והורה לי דרך הקבלה בראשי פרקים. ואעפ"כ מצד אותו המעט אשר היה אצלי מחכמת הטבע היתה הדרך נראית לי כדמות נמנעת, ענה לי מלמדי בני מדוע אתה מכחיש עניין אשר לא ניסיתו. אמנם ראוי לך לנסות ואם לא תמצא דבר ואין בך כל כך שלמות לתלות החסרון מצדך אז אמור כי איננה דבר. ולעולם בכל מה שהיה מדריך אותי היה מגביל לי הענין בגבול טבעי להמתיקו לי עד אשר יקבלנו שכלי ואכנס בו בחשק. נשאתי קל וחומר בעצמי ואמרתי זהו עניין אשר יש בו ריוח בלא הפסד אראה אם אמצא דבר הנה הרוחתי ואם לאו מה שהיה לי הוא אשר יהיה: שמתתי את עצמי והורני דרך הצירוף והתמורות והגימטריאות ושאר דרכי ספר יצירה, ובכל דרך היה מניח אותי לטייל בו שתי שבועות עד שתחקה הצורה בלבי בטוב, וכן המשיכני כמו ד' חדשים והיו מתחדשים לי דיבורים מועילים מאוד מתוך הצירופים והגימטריאות, והיה מצוה עלי למחוק הכל, והיה

אומר לי בני אין זו הכונה שתעמוד על שום צורה מוגבלת, ואע"פ שתהיה בתכלית המעלה כי כן דרך השמות כל מה שהם בלתי מובנים לך זאת היא מעלתם לעצמם עד אשר תגיע אל פעולת הכח אשר איננו ברשותך רק שכלך ומחשבתך ברשותו. עניתי לו וכבודך מפני מה מחבר ספרים בדרכי הטבעים משותפים בהוראת השמות. אמר לי בעבורך והדומים לך מן המתפלספים למשוך שכלם האנושי בדרך טבע אולי תהיה ההמשכה הזאת סבה להבאתם אל ידיעת השם. והוציא לי ספרים מחוברים מאותיות שמות וגימטריאות אשר לא יבין לעולם האדם בהם דבר כי אינם מורכבות הרכבת הבנה. ואמר לי זאת היא דרך השמות באמת לא רציתי לראותה כי לא קבלה שכלי. אמר לי שטות גדולה עשיתי שהראיתי אותם לך, סוף דבר שאחר שעברו עלי כמו ד' חדשים ונתפשטה מחשבתי וראיתי מתחדשים לי עניינים מעולים, שמתתי את עצמי בלילות לחבר ולהנהיג חומר האותיות מנהג העיון הפילוסופי בקצת שנוי מעט כאשר אני עושה עתה ועמדתי כמו שלשה לילות ולא הודעתיו, כשבאתי בלילה הג' בעבור חצות לילה עלי והקולמוס בידי והנייר על ארכובותי נתנמנמתי וראיתי שהנר הולך וכבה עמדתי לתקנו, כיביתיו, כאשר קורה פעמים רבות למקיץ, ראיתי שהאורה נשארה, תמהתי תימה גדולה כאילו עיינתי וראיתי שהיא יצאה מפני. אמרתי איני מאמין, הלכתי בכל הבית והנה היא הולכת עמי, נכנסתי במצע ונתכסיתי והנה היא הולכת עמי לפי שעה. אמרתי בוודאי זה סימן גדול וחדוש עניין אשר ראיתי. כשהיה בוקר הודעתי לרבי והבאתי לו אשר חברתי. ישרני ואמר לי בני אילו היית משים נפשך בהרכבת השמות היה מתחדש אצלך יותר ענין גדול, ועתה בני אמור לא תוכל לסבול שלא תחבר תן חציו לשם וחציו לכם. כלומר תחבר חצות לילה וחצות לילה תצרף. וכן הייתי עושה כמו שבוע אחד וכשנכנסתי בשבוע השני נתחזק בי כח העיון, ולא הייתי יכול לכתוב החבור עד שאילו היה שם עשרה בני אדם לא היה אפשר להם לחבר מה שהיה נשפע עלי על דרך משל... ועוד פעל בי בליל שבת כדומה לזה, ושני סימנים היו לי בענין כשהייתי יודע שאני מוכן לקבל אחר עבור שתי לילות בלא שינה כי אם מעיין יום ולילה בצירופים ובעיונים מושכלים בידיעת המציאות הזה ובטול כל המחשבות הזרות. הסימן האחד הוא תגבורת המחשבה בדרכים מושכלים עמוקים מאד לפי הטבע וחולשת הגוף ותגבורת הנפש עד שהייתי חושב כל עצמי נפש. והסימן השני שהיה כח המדמה בי חזק והיה נראה לי כאילו מצחי כשכר אז הייתי מכיר כי אני מוכן לקבל השם ניסיתי גם כן בליל שבת בשם הגדול המפורש ומיד כשנגעתי בו, והנה החלשתני מאד ויצא ממני קול ואומר מות תמות ולא תחיה ומי הביאך לנגוע בשם. והנה מיד התנפלתי והתחננתי לפני המקום ואמרתי רבונו של עולם לא נכנסתי לזה המקום אלא לשם שמים כמו שכבודו יודע, ומה פשעי ומה חטאתי הלא נכנסתי כי אם לדעתך, והלא צוה דוד לשלמה בנו, "דע את אלהי אביך ועבדהו" (דברי הימים א כח, ז), וגלה לנו משה רבינו ע"ה זה בתורה באמרו, "הודיעני נא את דרכיך ואדעך" וכו' כי אז אמצא חן בעיניך (שמות לג, יג) ואני בתוך כדי דבור והנה כדמות שמן המשחה משחני מראשי ועד רגלי, והקפתני שמחה גדולה מאד ואיני יודע להעריך לה דמות לרוב רוחניותיה ומתק תענוגה, זה כולו קרה לעבדכם בהתחלתו.

שיעור 3: המשיחיות של אבולעפיה

אברהם אבולעפיה, הקדמת ספר מצרף השכל (מהד' גרוס, עמ' ג)

דע והבן אתה המעיין שכל מה שיקרא גמול או עונש, אין הגמול והעונש ההם תלויים במחשבת הנגמל והנענש, והאדם אחר שמת וחיה אין זה חוב אצלו ולא שלמות. האמינו קצת אנשים שאין אחר תחיית המתים מות, ואחרים הכחישו התחייה לגמרי, ואחרים הכחישו מיתתה אחר חיות האדם, ואחרים חשבו כי הגמול האמיתי הוא שלא ישתנה דבר ממה שהעולם בו היום אלא שיקומו כל המתים ויאכלו וישתו ויולידו בנים ולא ימותו לא הם ולא בניהם לעולם. ואחרים האמינו שתכלית הכוונה שלא ימותו הם לעולם ואע"פ שמתו אבותיהם ורובם הם יהודים, אלא שאומרים שיבוא משיח ויחיה את כל המתים ולא ימותו עוד לעולם. וקצת המאמינים אומרים שבא להוציא כל הנפשות מהאנשים שמתו מגיהנם מיד השטן שקבלם בעבור חטא אדם וחוה שעברו על המצות השם באכלם מעץ הדעת.

ואם היו יכולים לומר שגופותיהם אינם מתים כבר היו אומרים אותו אבל לא יכלו אך יאמרו שפעם ראשונה בא משיחם והושיע הנפשות ומת הוא, ועוד יבוא ויושיע הגופים והנפשות יחד ולא ימותו עוד הם ולא הוא. והרוצה לשקר ירחיק עדיין: ורבים מאלה האמונות המשונות איני יכול לפרטם, אבל בכלל הם מפסידים סדר השכל האלוהי וכוונתו. ואע"פ שהם מתקנים סדר השכל האנושי ומערכתו, ר"ל שאילמלא לא צייר הסכל לפי דמיונו ציור הגמול אשר יגמלהו השם ולא צייר עונשו.

אברהם אבולעפיה, ספר המליץ, בתוך: ספר מצרף השכל (מהד' גרוס, עמ' יט)

ועניין אמרו לו, ימים עד ים תמשול ועשר ונכסים וכבוד תרבה כחפצך עד די, והוסיף לאמר לו ועל בני יעקב תרחם כי בן יעקב אתה וגואל בני יעקב תקרא. שני פסוקים אלה הם עדים נאמנים על היות זה המלך הנזכר הוא המלך המשיח ולא זולתו בשום פנים. ועיין במ כראוי ויתברר לך זה מהם אחר שתדע ששם משיח משותף לשלשה עניינים אלה. משיח יקרא תחילה השכל הפועל באמת, והרמז "וזה שמו אשר יקראו יהוה צדקנו" (ירמיהו כג, ו). ומשיח יקרא האיש והעתיד להוציאנו מן הגלות מתחת ידי האומות בכח שישפיע עליו מן השכל הפועל. ומשיח יקרא השכל החומרי האנושי ההיולאני שהוא הגואל והמושיע הנפש וכל כוחותיה הנפשיות המעולות מתחת ידי המלכים הגופניים ועממיהם וכוחותיהם התאויות הפחותות. וזה העניין מצוה וחובה לגלותו לכל משכיל ממשכילי ישראל להושיעו מפני שיש דברים רבים שהם הפך דעות המון הרבנים, כל שכן שהם חולקים על כל מחשבות המון עמי הארצות. ראוי לכל משכיל המבקש להתנבאות שיראה בעיניו ובלבבו כל איש ואיש מאנשי הארץ הסכלים כאילו הם קופים וכל מעשיהם כמעשי התוכים ומחשבותיהם כמחשבות השנהבים שכל אלה מיני חיות. וראוי לברך עליהם ברוך משנה הבריות. ושלשתם מיני קופים הם וכל פעולותיהם דמיוניות והאיש עמהם הוא כמי שמצא עצמו ביער לבדו שידע שאין שם איש זולתו וגופו מסוכן בין החיות הרעות הנמצאות תמיד ביער. אבל נפשו אין להם יכולת עליה והיא הנפש המשכלת הנשארת אחר

חיות העולם הזה. ואמנם מפני היותו ביניהם והיה ממין ומאחד מהם, והיום בשכלו נתעלה ממין ונתייחד מהם ושב מין אחר אלוהי אחר היותו אנושי: ראוי שכל איש ואיש מהם יהיה בעיניו מעולה מן הצד אשר יקרא אדם בכח. ואפשר שיצא לפועל ולא ירחיק אחד מהם מללמדו מצוה ותורה ומשפטים צדיקים. ויודיעם סתרי החוקים לפי סכלם.

אברהם אבולעפיה, חיי העולם הבא (מהד' גרוס, עמ' יח)

והמשיח הוא הכהן הגדול מאחיו והוא היודע את השם ומברך בו את ישראל בשם המפורש ככתבו במקדש ובכינוריו במדינה על פי הקבלה והדרך האלוהית הזאת של השם הכתובה והמצורפת בעשרה צירופים חמש כנגד חמש וכל דרך ודרך מורה על שם המפורש כולו שלם ואמנם הדרכים החמשה יוצאים מן החמשה וחמשה מהם מובנים. אבל הם נזכרים בניקוד אחד בלתי מובן כפי מה שהם מנוקדים וצריך הרוצה להזכירו לשמור פיו מטעות בשום אות מאותיותיו פן יבא ח"ו לידי סכנה מתוך טעותו כפי מה שאכתוב בעיגולים על דרך פירוש.

שיעור 4: אבולעפיה והאפיפיור

אברהם אבולעפיה, ספר עדות (מהד' גרוס, עמ' נז)

זה הספר הוא הספר הרביעי לפירוש שהוא השלישי לחיבור. כי ספר הישר חיבר רזיאל תחילה והיה בעיר פתרוס בארץ יון וחברו בשנת חמשת אלפים ושלושים ותשע שנה ליצירה. והיה הוא בן ט"ל שנה והיא השנה התשיעית להתחלת נבואתו. אבל עד השנה היא לא חיבר ספר שייחסהו לשם נבואה כלל אע"פ שחבר ספרי חכמות אחרים רבים ומקצתם הם ספרי סתרי קבלה. ובשנה התשיעית ההיא עוררהו השם ללכת לרומי רבתי כאשר צווה בברצלונה בשנת הא"ל. ובלכתו עבר דרך טראני ונתפש בידי גוים מפני מלשינות שהלשינוהו יהודים ונעשה לו נס ועזרו השם וניצל. ועבר דרך קפואה וחיבר שם בשנה העשירית לצאתו מברצלונה ספר שני והוא "ספר החיים". ובחדש החמישי לחדש ניסן שהוא חדש אחד עשר לתשרי והוא חדש אב, בא ברומי בשנה העשירית וייעד ללכת ביום ערוכה של ראש השנה לפני האפיפיור. וצוה האפיפיור לכל שוערי ביתו בהיותו בשוריאנו בעיר אחת קרובה לרומי מהלך יום אחד, שאם יבוא שם רזיאל לדבר איתו בשם יהדות כלל שייקחו אותו מיד ולא יראה פניו כלל אבל יוציאווהו חוץ לעיר וישרפוהו באש, ושם העצים אחר שער העיר הפנימי. והודיעו הדבר הזה לרזיאל ולא השגיח בדברי האומרים אבל התבודד וראה מראות וכתבם וחדש אז זה הספר וקראו "ספר עדות" להיותו עדות בינו ובין השם אשר מסר נפשו למות בעבור אהבת מצותו. והיה גם כן עדות על השם שהצילו מיד אויביו. כי ביום לכתו לפני זה האפיפיור נולדו לו שתי פיות ובהכנסו בשער העיר החיצון יצא שליח לקראתו ובשרו שבלילה ההוא מת המבקש את נפשו מיתת מגפה פתאום ביה בליליא קטיל ומת וניצל רזיאל. ונתפש ברומי מן האחים הקטנים ועמד במדרשם כ"ח ימים. כי ביום צום גדליה נתפש בשנת האל"ה היא שנת הא"ם ויצא ביום ראש חדש מרחשון. ואני כתבתי זה פה להגיד שבחו של הקב"ה ומופתיו ואותותיו ונסיו ונפלאותיו עם רזיאל ועם עבדיו הנאמנים.

אברהם אבולעפיה, ספר המליץ (מהד' גרוס, עמ' ט)

אמר כי רעיוניו שהם חסידי הגוף בהיותם טובים שאלו לעיניו שהם עיני השכל הרואים כל דבר בעבור תכליתו שהוא היום האחרון לחיי העולם הזה שהוא יום המבוקש. ואמר מיד איש יהודה שמעו, זו היא תשובת השכל שהשיב לשואלים. וזכר איש יהודה בעבור היות שמו מיוחד להוראה היהודית, והודיענו שתכלית הנחמה אינה לרעיונים לבד להשואלים עד שיושלמו שלמות יהדות, כלומר הוראת ידיעת האמת והוצאה מן המבוכה.

אברהם אבולעפיה, ספר אמרי שפר (מהד' גרוס, עמ' 104)

אמנם מי שכבר נפרד מארבע מלכיות והשיג כנגדם סוד ארבע פרשיות והתכתר והתכסה בתוכם ונעשה להם מ"ח ול"ב כבד נקרא אליה"ם אלהים: והוא הנביא היושב על כסא ה' בשלמה ומשה ואברהם ואהרן שנכתרו הם והדומים להם בכתר המילה וגלו העטרה ופרסמו מלכות היהדות ובכתר התורה במשה ובכתר כהונה באהרן ובכתר מלכות העשר והממשלה בשלמה ועל האיש הזה נאמר ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה והוא בדמותו מתדמה לו ומראהו הוא מראה דמות כבוד ה' ורואה עצמו באספקלריאה המאירה לעינים וללב ושמה אורים ותומים פנימים כי החיצונים גם כן כך שמם אך הם אספקלריאה שאינה מאירה.

שיעור 5: נידויו וגורל משנתו

שו"ת הרשב"א, חלק א, סימן תקמח

ומאלה ראיתי ושמעתי. ואחד מהם היה אותו הנבל שם רשעים ירקב אותו אברהם ששם (שמו) (עצמו) נביא ומשיח בשסיליאה ופתה בכזביו כמה מבני ישראל. ולולי שסגרת הפתח בפניו בחמלת השם עם רב כתבי קהלות הקדש כמעט שהתחיל והיה מכלה ברוב דבריו הדמיונים והכוזבים שהיו כחכמות רמות לאויל ושנתן דעתו עלי' כמה ימים ובהתמדת מה שהיה מרגיל עצמו בו. ולוקח הכתובים ודברי החכמים בגימטריאות ומערב בהם מעט דברים אמתיים לקוחים מספרי החכמה.

אברהם אבולעפיה, אגרת וזאת ליהודה (מהד' גרוס, עמ' כא)

ולפיכך אודיעך שבעלי הקבלה הספירות חשבו לייחד השם ולברוח מאמונת השלוש ועשרוהו וכמו שהגוים אומרים הוא שלשה והשלשה אחד כן מקצת בעלי הקבלה מאמינים ואומרים כי האלוהות עשר ספירות והעשרה הם אחד, והנה הם רבוהו תכלית הריבוי והרכיבוהו תכלית המרכבה ואין ריבוי אחר העשרה.

אברהם אבולעפיה, חיי העולם הבא (מהד' גרוס, עמ' צט)

אלה הצירופים הם מודיעים נפלאות למי שמבין בהם, וידעתי שהם כמו שגעוונות לאשר חכמים בעיניהם אבל הוי חכמים בעיניהם ונגד פניהם כנבונים, כי אני יודע בבירור כי רוב רבני העברים היום המתלמדים ומלמדים תורה כולה גופנית ואין לה אצלם נפש רוחנית כי הם יתלוצצו מאשר יראו בספר הזה מדברים רוחנים כולם וכי הם ואם הם עבריים הם עורים ואין להם לב אמת, אבל רובם עשו להם אלהי כסף ואלהי זהב ועברו על דעת המקום ועל דעת נביאיו ועל דעת תורתו הקדושה והזהב אצלם כולו רוחני... ואמנם סוד התורה כולה בכללה ובפרטה, בראשיתה ובאחריתה, קבלנו עליה קבלה אלהית שנתלית על ההיות.

אברהם אבולעפיה, ספר הגאולה (מהד' ר' כהן, עמ' 45)

ויאיר לבות חכמינו הפתאים היהודים... רוב חכמי דורנו פתאים.

אברהם אבולעפיה, מפתח החכמות, עמ' 6

כל משכיל מחויב להסתיר מה שנגלה לו מכללי סתרי התורה וכל שכן מפרטיהם מעין המון חכמינו וכל שכן משאר עמי הארץ.

הקדמה של יוסף חמיץ לספר אור השכל, כ"י ירושלים 3009, דף א1

זה הספר הוא חבור נפלא מאיש מלא חכמה, מדע ועד הנבואה נגע. ובכל שמו נודע. גם כי אחריו שאגו כפירים כמנהג העוברים, עכ"ז תראה כי פיו פתחה בחכמה (!) האל נשגבה וכל דבריו אמונה. ואל תביט אחרי המתנשאים עליו כי אין לגמור על ספריו את ההלל, הלא תראה בכתבי האר"י זלה"ה כי אחרי דבריו אין לנטות, כי דבר עליו בתורת המדינות כדת וכהלכה ואל תטה לבך לדברי החיט הזה כשמן כרזה דבר עליו דברי הבל, גם כי סמך על הרשב"א ז"ל כי הוא אילן גדול בפסקי הלכה כ"כ אין לאחרים כמהו פה נגד המדברים סוד ה', וגם שגם הוא בגבורים, 'עדר עדר לבדו' והדבורים עתיקי'. והלא תראה בחבוריו שאנה ה' בידי כתב התנצלות מהרב המחבר הספר הזה שכתב התנצלות הוא בעצמו לר' יהודה המכונה שלמון ז"ל ואמנם כתבתי גם זאת האגרת השנית להודיע לכם אחי כי מה שחשב הרב ר' שלמה בן אדרת על ענייני או על מה ששמע היה הבל ורוח וכו' עוד שם היה הבל ורוח וכו' עוד שם ראיתי שהיה מין הדין עלי לענות לו על דבריו ולהודיע לך ולדומי' לך שהדברים שחשב או ששמע הם הבל ורוח. ראה איך הוא ז"ל התנצל ממה שבפניו העידו שקר ותראה איך סמכו על קני תוהו הרודפים אחריו. והפה הקדש האר"י זלה"ה כתב בכתביו וז"ל בעולם האצילות ובחזרתם למעלה נתגלגלו כל הספירות שהיו בכח בתוך הכתר ויצאו לפועל והיו נכרות ורשומות תוך הכתר העגול ובוה צדקו הקדמוני' האומרים שהספירות הם בעגול היינו בזמן הנזכר, וכמו שדרך ר' אברם אבולעפ' ז"ל ב"ר בספר הגלגל.

החיד"א, ספר שם הגדולים, מערכת ספרים ה, אות עו

חיי עולם הבא - הוא ספר שחיבר ה"ר אברהם אבולעפיה בעיגול שם ע"ב. וראיתו על קלף כ"י. ודע שהרשב"א בתשובותיו סי' תקמ"ח והרב יש"ר בספר מצרף לחכמה זלזלו בו כאחד הרקים ויותר. ברם קושטא קאמינא חזיתיה לרב גדול ממארי רזין ובישראל גדול שמו ואחרי דברו לא ישנו שהוא מקרב לס' הנזכר ותושע לו ימינו.

ר' מנחם מנדל משקלוב, אבולעפיה, אמרי שפר, בתוך: ספר דרך הקודש (ירושלים, תשנ"ט).

עמ' 46-47

מצאתי ספר קדמון קודם הרב הקדוש האריז"ל בכתב, ובתוכו הרבה דברים טובי' ומתוקי' ונמצא כתוב בתוכו וז"ל: ודע כי כל חכמי המספר אמרו כי חכמת המספר הוא יסוד כל החכמות. והיא חכמה מושכלת מהרה ומופתיה. והנה חכמי התלמוד גילו לנו שבזו החכמה היחל הקב"ה עולמו ובה חתמו. ודע כי מלת חשבון נגזר מלשון מחשבה, והיא הצורה הראשונה המשפעת מהנשמה המשכלת וכשהנשמה זכה מחשבותיה זכות וטהורות ונקיות. גם נוכל לומר כי כשהמחשבה זכה הנפש זכה מפני שנכיר הנפש

מן המחשבה והמחשבה מן הנפש. והכל בחשבון עכ"ל. וכן הקדוש הרב האריז"ל הלך בדרך זה ידוע מספריו, וכן קיבלתי מאדמ"ו הקדוש החסיד רשכבה"ג רבינו אלי' זצוק"ל, וע"ז העמיד ספריו. אך צריך שיהיה החשבון מושכל בשכל נגלה ונעלם על כן הסתירו קדמונינו.

טקסט המופיע בעמוד הראשון של כל אחד מהכרכים של 13 כתביו:

החכם השלם והכולל, המאור הגאון הגדול, המפורסם, החסיד והעניו, המקובל האלוהי כמהר"ר אברהם אבולעפיה... שהיה נקרא בפי כל אברהם הרואה.